

ФИЛМСКА СЕЗОНА У ЗНАКУ ПОЛИТИЗОВАНОСТИ, ИДЕОЛОШКЕ ИНСТРУМЕНТАЛИЗАЦИЈЕ И СОЦИЈАЛНЕ ОСВЕШЋЕНОСТИ

Два лица Холивуда

Готово да нема америчког филма који је прошле зиме и овог пролећа конкурисао за неку од престижних награда, а да у себи није садржавао дозу социјалне освешћености и нескривену намеру да проблематизује нека од великих горућих политичких питања. „Оскар”, та гламурозна позорница за промоцију диктираних вредности и трендова, и моћан инструмент за глобално кодирање „политичке коректности”, открио је и другу страну медаље. Ипак, ни један филм није узбуркао страсти и испровоцирао опречне реакције као „Планина Брукбек”, вестерн љубавна прича Анга Лија у којој су главни актери двојица каубоја хомосексуалаца

Пише: Марко Танасковић

На-кон Фе-ста и ово-го-ди-шње до-де-ле „Оска-ра”, пра-во је вре-ме да се под-ву-че цр-та и све-де би-ланс за ову зим-ску филм-ску се-зо-ну 2005/2006. Оп-ште је по-зна-то да се глав-ни-на, услов-но ре-че-но, озбиљ-ни-јих фил-мо-ва, то јест оних ко-ји има-ју ја-сно из-ра-же-не умет-нич-ке ам-би-ци-је и по-тре-бу да не-што зби-ља са-оп-ште пу-бли-ци, упра-во тем-пи-ра за овај пе-ри-од, пред сам крај ста-ре ка-лен-дар-ске го-ди-не и на по-чет-ку но-ве, ка-ко би се ква-ли-фи-ко-ва-ли за оска-ров-ске но-ми-на-ци-је и по-кло-пи-ли са фе-сти-ва-ли-ма по-пут бер-лин-ског и сан-ден-ског.

Сва-ко раз-ма-тра-ње ово-го-ди-шње про-дук-ци-је мо-ра по-че-ти за-па-жа-њем да је иза нас, ба-рем по стан-дар-ди-ма по-сло-вич-но апо-ли-тич-ног аме-рич-ког фил-ма, не-сва-ки-да-шње ис-по-ли-ти-зо-ва-на се-зо-на. Го-то-во да не-ма фил-ма ко-ји је кон-ку-ри-сао за не-ку на-гра-ду, а да у се-би ни-је са-др-жао од-ре-ђе-ну до-зу со-ци-јал-не осве-шће-но-сти и не-скри-ве-ну на-ме-ру да про-бле-ма-ти-зу-је не-ко вру-ће по-ли-тич-ко пи-та-ње. Док се, на при-мер, оска-ров-ски по-бед-ник, из-вр-сна *Фа-тал-на не-сре-ћа*

, ба-ви про-бле-мом ра-сних тен-зи-ја у Лос Ан-ђе-ле-су и њи-хо-вим ком-плек-сним и ви-ше-слој-ним ма-ни-фе-ста-ци-ја-ма у на-вод-ној иди-ли лон-ца за пре-та-па-ње (*mel-ting pot*), ка-кву Аме-ри-ка упор-но же-ли на-мет-ну-ти остат-ку све-та као мо-дел, за то вре-ме Џорџ Клу-ни, као ре-ди-тељ, по-ку-ша-ва да у све-де-ној, цр-но бе-лој дра-ми *Ла-ку ноћ и срећ-но*

скре-не па-жњу на од-нос по-ли-ти-ке и ме-ди-ја, од-но-сно да кроз при-чу о хра-брим те-ле-ви-зиј-ским но-ви-на-ри-ма ко-ји су ра-то-ва-ли про-тив озло-гла-ше-ног се-на-то-ра Џоа Ме-кар-ти-ја не-дво-сми-сле-но по-ста-ви па-ра-бо-лу о ка-та-стро-фал-ном ста-њу да-на-шњег жур-на-ли-зма и не-до-стат-ку кри-тич-ке све-сти у ери Џор-џа Бу-ша мла-ђег.

Осим тих фил-мо-ва ко-ји об-ра-ђу-ју из-ра-зи-то аме-рич-ке те-ме, до-ду-ше на је-дан уни-вер-за-лан и при-ма-мљив на-чин, тре-ба сва-ка-ко по-ме-ну-ти и *Мин-хен* Сти-ве-на Спил-бер-га, у ко-ме нај-ве-ћи илу-зи-о-ни-ста свет-ског фил-ма, на се-би до са-да не-свој-ствен на-чин, што зна-чи од-ме-ре-но, не-при-стра-сно и про-ми-шље-но, тре-ти-ра те-ро-ри-зам и бли-ско-и-сточ-но пи-та-ње кроз при-чу о зло-чи-ну (уби-ство изра-ел-ских спор-ти-ста на Олим-пи-ја-ди у Мин-хе-ну) и ка-зни (по-сле-дич-на од-ма-зда Мо-са-да), оста-вља-ју-ћи гле-да-о-ца са по-ра-жа-ва-ју-ћим и муч-ним за-кључ-ци-ма о за-ча-ра-ном кру-гу на-си-ља из ко-га, ка-ко Спил-берг то ви-ди, Је-вре-ји и Па-ле-стин-ци још ду-го не-ће би-ти у ста-њу да про-на-ђу из-лаз. Пра-ва ме-ра ква-ли-те-та и објек-тив-но-сти Спил-бер-го-вог из-у-зет-ног фил-ма је и чи-ње-ни-ца да је, у исто вре-ме, и у го-то-во ис-тој ме-ри, био на-пад-нут и са је-вреј-ске и са арап-ске стра-не, као фал-си-фи-ка-тор исто-ри-је и про-па-ган-ди-ста.

КРУ-НА ГЕЈ ИДЕ-О-ЛО-ГИ-ЈЕ

Ипак, ни-је-дан филм ове го-ди-не ни-је уз-бур-као стра-сти и ис-про-во-ци-рао опреч-не ре-ак-ци-је као *Пла-ни-на Бро-ук-бек*, ве-стерн љу-бав-на при-ча Ан-га Ли-ја у ко-јој су глав-ни ак-те-ри дво-ји-ца ка-у-бо-ја хо-мо-сек-су-а-ла-ца. Иако му је за дла-ку и на вол-ше-бан на-чин из-ма-кла на-гра-да за нај-бо-љи филм, што је де-ли-мич-но ком-пен-зо-ва-но до-де-љи-ва-њем не-за-слу-же-ног „Оска-ра” за ре-жи-ју Тај-ван-цу Ли-ју, филм *Пла-ни-на Бро-ук-бек* пред-ста-вља кру-ну ви-ше-де-це-ниј-ских на-по-ра хо-ли-вуд-ских ли-бе-рал-них кру-го-ва да се, пр-во у филм-ско-те-мат-ском, а ка-сни-је и у ши-рем дру-штво-но-прав-ном сми-слу, хо-мо-сек-су-ал-ни па-ро-ви са-свим из-јед-на-че са хе-те-ро-сек-су-ал-ним.

Не тре-ба има-ти илу-зи-ја о умет-нич-ким вред-но-сти-ма *Пла-ни-не Бро-ук-бек*; у пи-та-њу је раз-ву-чен, до-са-дан и ис-пра-зан филм, јеф-ти-ни пам-флет за јед-но-крат-ну упо-тре-бу ко-ји ће за де-се-так го-ди-на би-ти пот-пу-но за-бо-ра-вљен. У том сми-слу, не сме се при-ла-зи-ти „Оска-ри-ма” као не-ка-квим по-у-зда-ним ба-ро-ме-три-ма ква-ли-те-та, по-што они већ ду-же вре-ме слу-же пре све-га као гла-му-ро-зна по-зор-ни-ца са ко-је се вр-ши про-мо-ци-ја од-ре-ђе-них вред-но-сти и трен-до-ва, ка-ко у са-мој ин-ду-стри-ји, та-ко и у аме-рич-ком дру-штву.

Са чи-сто аме-рич-ке тач-ке гле-ди-шта, овај филм-ско-про-па-ганд-ни про-је-кат, осим то-га што про-мо-ви-ше пе-де-ра-сти-ју, та-ко-ђе на-сто-ји да де-ви-ри-ли-зу-је, де-тра-ди-ци-о-на-ли-зу-је и де-ми-то-ло-ги-зу-је фа-мо-зни Ди-вљи За-пад. Ако се има у ви-ду да су ка-у-бо-ји од-у-век би-ли оли-че-ње си-ро-ве аме-рич-ке му-жев-но-сти, ин-ди-ви-ду-а-ли-зма и конзервативизма, кроз имиџ ико-нич-них лич-но-сти као што су Џон Вејн, Га-ри Ку-пер и Клинт Ис-твуд, он-да са-вр-ше-но има сми-сла то што су се ауто-ри од-лу-чи-ли да сво-је из-о-па-че-не ју-на-ке сме-сте у овај ми-ље. Као да се же-ли упу-ти-ти по-ру-ка оној по-бо-жној, кон-зер-ва-тив-ној „ти-хој ве-ћи-ни” да је бо-лест до-шла до са-мог ср-ца ко-лек-тив-ног аме-рич-ког би-ћа и да не-ма ви-ше про-сто-ра за бе-жа-ње, ни-ти сми-сла у опи-ра-њу. Суб-вер-зи-ја тра-ди-ци-о-нал-не кул-ту-ре од-у-век је би-ла је-дан од глав-них пра-ва-ца де-ло-ва-ња геј иде-о-ло-га.

Такође, феномен *Броукбек* је добио и врло интернационалну, глобалну ноту кроз синхронизовано деловање геј лобија широм света (па самим тим и код нас) који су пригрлили филм с очекиваним и нескривеним одушевљењем. Призор уплаканог и узбуђеног крема геј Београда, након пројекције у „Савацентру”, врло сликовито сведочи о тој чињеници. Одмах су се огласили основоположници представници „ружичасте интернационале”, трудећи се из петних жила да нас убеде како филм не треба посматрати као искључиво геј причу, већ као обичну сторију о неоствареној љубави у којој јунаци, ето свим случајно, овог пута нагињу ка истом полу. Ради се о још једној перфидној удици на коју се ни пошто не смемо упецати.

ТРЕНД И ИНФЛАЦИЈА ПЕДЕРАСТИЈЕ

Оскудан у садржају и емотивном набоју, а мањкав у техничкој реализацији (наличије у глумачком делу) до граница аматеризма, овај филм побуђује толико заанимање искључиво због контроверзности која је последица сексуалног опредељења главних јунака и врло експлицитног (и дегултантног) приказивања истополног односа на екрану. Да се ради о хетеросексуалном пару, овај патетични љубић нико не би ни регистровао, а о силним наградима и медијској заступљености да не говоримо. Уосталом, сама чињеница да су хоомосексуалци и нелагодност коју поводом тога осећају присиљава протагонисте филма да остану раздвојени до насилне смрти једнога од њих, чиме се подвлачи трагична димензија њиховог односа и осуђује ратоборна хоомофобија у Америци која стоји на путу њиховој идеализованој љубави.

Наравно, пошто једна лапта, ма колико била медијски натовљена похвалама и пањом, не чини пролеће, морали су се, осим каубоја, пронаћи и други извитоперени јунаци, како би геј тренд у потпуности заживео. У ту сврху искоришћена је и „Оскар” награђена сјајна рола Филипа Сејмура Хофмана из биографског филма *Капоти*, у коме се говори о растрзаности Трумана Капотија, познатог америчког књижевника и ноторног хоомосексуалца, између професионалне користи коју извлачи пратећи случајезигов убиства

јед-не по-ро-ди-це у Кан-за-су и емо-ци-о-нал-не на-кло-но-сти ко-ју раз-ви-ја пре-ма јед-ном од зло-чи-на-ца.

Ову ин-фла-ци-ју геј уло-га и сек-су-ал-но де-ви-јант-не те-ма-ти-ке упот-пу-ња-ва Фе-ли-си-ти Хаф-ман ко-ја у фил-му *Тран-са-ме-ри-ка* ту-ма-чи лик транссексуалца ко-ји се спре-ма за опе-ра-ци-ју про-ме-не по-ла, али пре то-га са-зна-је да има си-на нар-ко-ма-на и му-шку кур-ву, ко-га је слу-чај-но на-пра-вио(ла) у мла-до-сти док је још сек-су-ал-но оп-штио(ла) са же-на-ма.

И ова не-спор-но увер-љи-во од-и-гра-на уло-га је на-гра-ђе-на но-ми-на-ци-јом за „Оска-ра”. О то-ме ко-ли-ко је да-нас по-ста-ло по-ли-тич-ки ко-рект-но и опор-ту-но глу-ми-ти хо-мо-сек-су-ал-це убе-дљи-во го-во-ри и по-да-так да су, на-кон об-ја-вљи-ва-ња ово-го-ди-шњих но-ми-на-ци-ја, мно-ге ве-ли-ке зве-зде на-ло-жи-ле сво-јим аген-ти-ма да им под хит-но про-на-ђу аде-кват-не геј и хер-ма-фро-дит-ске ро-ле, ка-ко би се што бо-ље по-зи-ци-о-ни-ра-ли за на-ред-ну се-зо-ну фе-сти-ва-ла и на-гра-да. То-ли-ко о зна-ко-ви-ма вре-ме-на и вла-да-ју-ћој сек-су-ал-ној по-ли-ти-ци!

Да ства-ри ипак ни-су та-ко цр-не и да је из Холивуда мо-гу-ће до-би-ти ин-те-ли-гент-не, за раз-ми-шља-ње под-сти-цај-не и хра-бре фил-мо-ве, го-во-ре слу-ча-је-ви као што су *С и-ри-ја-на*

и

Бри-жни ба-што-ван

. Ова два срод-на фил-ма, по-сма-тра-ни као це-ли-на, пред-ста-вља-ју же-сток ша-мар тран-са-тлант-ској кор-по-ра-циј-ској ели-ти и ње-ним им-пе-ри-јал-ним ци-ље-ви-ма и стра-те-ги-ја-ма.

ПРОДОРНИ БЉЕ-СЦИ ИСТИ-НЕ

Сам на-слов фил-ма *Си-ри-ја-на* озна-ча-ва тер-мин ко-јим се у ва-шинг-тон-ским *think tank* -ОВИ

-ма име-ну-је пла-ни-ра-на пре-ком-по-зи-ци-ја Бли-ског Ис-то-ка, а у скла-ду са по-тре-ба-ма аме-рич-ке по-ли-ти-ке и нафт-не ин-ду-стри-је. На-и-ме, ти-ме се у стар-ту ауто-ри фил-ма не-га-тив-но од-ре-ђу-ју пре-ма пра-вим, на-су-прот оним про-кла-мо-ва-ним, ци-ље-ви-ма аме-рич-ке ад-ми-ни-стра-ци-је у ре-ги-о-ну и це-ни ко-ја се због то-га сва-ко-днев-но пла-ћа у људ-ским жр-тва-ма.

Сце-на-ри-ста и ре-жи-сер Сти-вен Га-хан на ма-е-стра-лан, алт-ма-нов-ски на-чин па-ра-лел-но во-ди кон-це не-ко-ли-ко, на-из-глед не-по-ве-за-них при-ча, од ко-јих све има-ју као до-дир-ну тач-ку бли-ско-и-сточ-ну наф-ту, да би их у фу-ри-о-зном фи-ни-шу све по-ве-зао и уткао у ве-ли-чан-стве-ну и сло-же-ну та-пи-се-ри-ју ко-ја осли-ка-ва сво ли-це-мер-је, сву по-хле-пу, ко-рум-пи-ра-ност и тру-ле ком-про-ми-се, ко-ји ка-рак-те-ри-шу за-пад-но по-ли-ти-кант-ство у ре-ги-о-ну. Сви ак-те-ри су де-ма-ски-ра-ни, од дво-лич-них зва-нич-ни-ка Стејт департамента, зло-у-по-тре-бље-них аге-на-та ЦИА-е, пре-ко ба-ха-тих арап-ских ли-де-ра и грам-зи-вих нафт-них тај-ку-на, до обич-них кон-сул-та-на-та и тр-жи-шних ана-ли-ти-ча-ра ко-ји та-ко-ђе на-сто-је да се обо-га-те на том де-фи-ци-тар-ном енер-ген-ту, тзв. „цр-ном зла-ту” на-шег до-ба. У том ан-сам-блу, сви глум-ци оства-ру-ју за-па-же-не уло-ге, али се ипак из-два-ја Џорџ Клу-ни ко-ји, за-јед-но са го-ре-по-ме-ну-тим аутор-ским про-јек-том *Ла-ку ноћ и срећ-но*, де-мон-стри-ра да је пре-ва-зи-шао на-ме-ње-ну му уло-гу хо-ли-вуд-ског ле-по-та-на и да се у бу-дућ-но-сти на ње-га озбиљ-но мо-же ра-чу-на-ти у сфе-ри по-ли-тич-ки ан-га-жо-ва-ног фил-ма.

А да ни бри-тан-ска по-ли-тич-ка, фи-нан-сиј-ска и оба-вештај-на ели-та не бу-де по-ште-ђе-на, по-бри-нуо се бра-зил-ски ре-ди-тељ Фер-нан-до Ме-и-ре-љеш, ко-ји је екра-ни-зо-вао ро-ман Џо-на Ле-ка-реа *Бри-жни ба-што-ван*. У овом еле-гич-ном и екс-пло-зив-ном иде-о-ло-шком пар-ња-ку

Си-ри-ја-ни

, Ралф Фајнс глу-ми ни-же-ра-зред-ног бри-тан-ског ди-пло-ма-ту ко-ји, тра-га-ју-ћи по Афри-ци за исти-ном о уби-је-ној су-пру-зи ак-ти-вист-ки-њи (сјај-на „оска-ров-ка” Реј-чел Вајз), на-ба-са-ва на ме-га за-ве-ру у ко-ју су уме-ша-не ве-ли-ке фар-ма-це-ут-ске ком-па-ни-је, бри-тан-ска вла-да и ко-рум-пи-ра-ни зва-нич-ни-ци Ке-ни-је. От-кри-ће ју-на-ка фил-ма, да фар-ма-це-ут-ске ком-па-ни-је, уз са-у-че-сни-штво бри-тан-ске оба-вештај-не слу-жбе и пре-ћут-ну са-гла-сно-ст ло-кал-них по-ли-ти-ча-ра, ко-ри-сте уне-сре-ће-не африч-ке из-бе-гли-це и до-мо-ро-це као сво-је-вр-сне екс-пе-ри-мен-тал-не ку-ни-ће за ис-про-ба-ва-ње деј-ста-ва и кон-тра-ин-ди-ка-ци-ја по-тен-ци-јал-но ве-о-ма уно-сних ле-ко-ва, до кра-ја је отво-ре-на и гнев-на осу-да мон-стру-о-зног ли-бе-рал-ка-пи-та-ли-стич-ког на-чи-на раз-ми-шља-ња, ко-ји фи-нан-сиј-ски про-фит ста-вља из-над људ-ских жи-во-та и њи-хо-ве до-бро-би-ти.

На-чин на ко-ји се за-вр-ша-ва *Бри-жни ба-што-ван*, као и сам крај *Си-ри-ја-не*, оста-вља-ј у нас у рас-по-ло-же-њу пе-си-ми-зма и скеп-се. Слич-но је и ка-да се сво-де за-кључ-ци о тен-ден-ци-ја-ма у са-вре-ме-ној аме-рич-кој ки-не-ма-то-гра-фи-ји. Пе-дер-ски ка-у-бој-ци, са јед-не стра-не, и сме-ли по-ли-тич-ки три-ле-ри са дру-ге, све то оста-вља ути-сак акут-не ши-зо-фре-ни-је и рас-це-па у хо-ли-вуд-ској мејнстрим све-сти. Не-ки на-ив-ни и по-ли-тич-ки не-у-ки по-сма-тра-чи мо-гли би за-сту-па-ти ста-но-ви-ште да су обе тен-ден-ци-је пло-до-ви ли-бе-рал-не, сло-бо-до-ум-не стру-је ко-ја упра-вља фа-бри-ком сно-ва, али то са-мо по-вр-шин-ски мо-же та-ко де-ло-ва-ти. Ако се ства-ри по-сма-тра-ју со-ци-о-ло-шки и кул-ту-ро-ло-шки ду-бље и да-ле-ко-се-жни-је, ја-сно је да, док јед-но пред-ста-вља да-ље ср-ља-ње у би-о-ло-шку и сва-ку дру-гу про-паст, дру-го је сти-дљив на-го-ве-штај осве-шћи-ва-ња и мо-гућ-но-сти оздра-вље-ња. Шта ће пре-вла-да-ти, кон-фор-ми-зам и инер-ци-ја блу-да или бол-на са-мо-спо-зна-ја и по-ка-ја-ње, вре-ме и ре-ак-ци-је пу-бли-ке у на-ред-ним го-ди-на-ма ће сва-ка-ко по-ка-за-ти.

<

(Април 2006)